

Lampert Bálint

**Erdőpedagógia a Nyugat-magyarországi Egyetemen
és
a Weihenstephani Főiskolán**

A környezetvédelemmel, környezeti neveléssel kapcsolatos problémák megoldására számtalan egyezmény, határozat született az elmúlt negyven évben. A megoldáshoz az egyezmények és határozatok jelentős feladatokat fogalmaztak meg az intézményeknek, az iskoláknak. Ezen kívül az iskolai munkát befolyásoló törvények, tantervek is hangsúlyozzák a környezettudatos magatartás szükségességét.¹ A jó kezdeményezések ellenére a megoldás eseti, ezért tanulmányomban bemutatok egy hazai és egy német (bajor) kezdeményezést és eredményét, amely már több évtizede valósít meg hatékony környezettudatosságra nevelést.

A környezeti nevelés egyik sajátos, speciálisan az erdőhöz és az erdőgazdálkodáshoz köthető formája az erdőpedagógia. A nevelés helyszíne az erdő, a programjaiban erdészeti ismeretek (az erdei életközösségről és az erdőben folyó gazdálkodásról szóló ismeretek) bemutatása dominál. A foglalkozások erdész vezetésével vagy közreműködésével folynak.

„Az erdőpedagógia a természet rendszerszerű működésének elvét az erdei életközösség példáján keresztül próbálja bemutatni. Egyben igyekszik tudatosítani, hogy az erdő nem csak tiszta természet, hanem kultúr- és gazdasági térség is egyben, ahol ennek következtében folyamatosan jelen van az ember. Az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolat lehetőségét a fenntartható, természetkímélő erdőgazdálkodás hosszútávra tervező példáján keresztül mutatja be.

Az erdőpedagógia módszereiben épít az aktív, cselekvő együttműködésre, a saját tapasztalatszerzésen alapuló tanulásszervezésre és élménypedagógiai terepi módszereket alkalmaz, melynek része a felfedező kísérlet, bemutatás, megfigyelés, vita, beszélgetés, kiselőadás, kérdve kifejtés, valamint a projektmódszer”.²

Az erdőpedagógia németországi eredetű környezeti nevelési tevékenység, de ma már Európa számos országában szerves része az erdőgazdálkodással foglalkozók közjóléti tevékenységének. Létrejöttét az erdészek/erdőmérnökök szerepkörének második világháborút követő változása hívta életre. A korábbi erdőőri szerep (emberek többségének távoltartása az erdőtől) megszűnte után néhány évtized alatt sokkal inkább egyfajta vendégváró házigazdákká kellett válniuk, akiknek az emberek erdőbe való hívása, az erdő szépségének és értékének megismertetése, az erdőgazdálkodás jelentőségének a megértetése lett a feladatuk.³ Fel kellett ismerniük a közönségkapcsolatok fontosságát és közjóléti kötelességeik részeként feladatukká vált a fiatal generációk (óvodától a középiskoláig) környezeti nevelésébe való aktív és szakszerű bekapcsolódás is. A felsorolt feladatoknak való megfelelés azonban csak úgy lehetséges, ha arra a leendő erdészek, erdőmérnökök megfelelő elméleti és gyakorlati felkészítést kapnak a képzésük során, ezért megszületett az erdőpedagógia.

1. Erdőpedagógia képzés a Nyugat-magyarországi Egyetemen

1.1. Az erdőpedagógia elmélete

Az erdőpedagógia elméletének kidolgozója Kováts-Németh Mária, de az erdőpedagógia gyakorlati oldalával, az erdei iskolázattal a kilencvenes évektől a német és svájci minták adaptálásával Magyarországon is széles körben foglalkoztak erdészek, pedagógusok, például Sopronban, Ravazdon, Pécsen.

1996-ban az Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolán Kovátsné Németh Mária koncepciója alapján a Ravazdi Erdészettel, Kocsis Mihály igazgató erdőmérnökkel, mint társalapítóval együttműködve megkezdődött az Erdőpedagógiai projekt elméleti és gyakorlati megvalósítása. Az *erdőpedagógia projekt célja a környezettudatos életvezetésre való felkészítés közvetlen tapasztalatszerzéssel, valóságos élethelyzetek gyakoroltatásával. A projekt elméleti koncepciója a „harmóniaelmélet”*.⁴

„A környezettudatos magatartás feltételezi az egyén harmonikus viszonyát önmagához, amelynek alapja a testi–lelki egészség; az egyén harmonikus viszonyát embertársaihoz, melynek fejlesztését a helyidentitás-viselkedéskultúra segíti elő. Az egyén harmonikus viszonyát a természethez a környezetkultúra alapvető ismeretei nyújtásával valósítja meg.”⁵

Kováts-Németh Mária kezdetektől hangsúlyozta, hogy a sikeres gyakorlati megvalósításhoz nélkülözhetetlen a társadalmi összefogás, a **szakmaközi együttműködés** az erdészek, orvosok, védőnők és pedagógusok között, ezért a koncepció gyakorlati kidolgozásába és megvalósításába bevonta az Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, a Ravazdi Erdészeti, majd a Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt. és az ÁNTSZ szakembereit is.

1.2. Az erdőpedagógia gyakorlata

Az erdőpedagógia projekt gyakorlatorientált tartalma integrált ismereteket tartalmaz és komplex témakörökből áll, melyek egymással egységet alkotnak, feldolgozásuk projektmódszerrel történik. A komplex témaköröket alkotó alprojektek három modulba sorolhatók: *Erdő és természet, Környezet és egészség, Helyidentitás-viselkedéskultúra*.⁶

„Az első modul a természetismeret, környezetismeret, a földrajz, a történelem, az irodalom, a fizika, a kémia, a művészet, informatika tantárgyi koncentrációját; a *második témakör* az egészségügy, a biológia, a testnevelés, a technika és életvitel; a *harmadik pedig* a honismeret, az etika, a művészet, a népszokások, a tánc és dráma ismeretvilágát integrálja.

Az ismeretszerzés folyamata minden esetben a tanuló konkrét tapasztalatszerzésén, önálló vagy csoportos élményt biztosító tevékenységrendszerén alapul. A megismerési folyamatban kiemelten kezeljük a tanulói receptivitás, a reprodukció lehetőségét, a felfedező, heurisztikus tevékenységet s a kutató jellegű munkát. Az Erdőpedagógia projekt helyszíne, terepe egy új tanulási környezet, az erdő.”⁷

Forrás: Kováts-Németh Mária: Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig. Comenius, Pécs, 2010, 152. o.

1.3. Erdőpedagógia oktatócsomag

Ezen koncepció alapján indult el 1996 őszén az erdei iskoláztatás, ami a kezdetektől fogva az Erdőpedagógiát valósította meg. Ennek a gyakorlati megvalósításába már hallgató koromban bekapcsolódhattam, majd később a programok vezetése volt a feladatomban. A 2002-2012. közötti időszakban összesen 730 osztály 30 561 fő diák, 3580 fő pedagógus vett részt az erdei iskolai programokon, amelyek vezetésébe az Apáczai Kar hallgatói is bekapcsolódtak, összesen 3560 fő hallgató. A program vezetője Kováts-Németh Mária, a gyakorlati kivitelezője pedig személyem volt.

Az Erdőpedagógia projekt gyakorlati megvalósításához oktatócsomagot dolgoztunk ki az Erdőpedagógia projekt vezetőjével, amely tartalmazza a modulok fő célkitűzéseit, azok tartalmát, az alkalmazandó módszereket, s a módszerekkel kivitelezhető tevékenységeket, feladatokat.

A következőkben az „Erdő és természet” modulból három témakört mutatok be.

1.3.1. Erdei ökoszisztémák (2 óra)

Probléma- és célmeghatározás:

- Kevésbé ismertek azok a törvényszerűségek, melyek mentén az élet szerveződik a Földön.
- Hiányosak az ismeretek az élőlények közötti kapcsolatokról.

A probléma megoldását segítő tartalmak	Módszerek	Tevékenységek/feladatok
<p>Ökológia, ökoszisztéma alapfogalmai</p> <p>A növényi életciklus</p> <p>Alkalmazkodás</p> <p>Fajok közötti (interspecifikus) kapcsolatok</p> <p>Kulcsszavak: ökológia, ökoszisztéma, növényi életciklus, adaptáció, interspecifikus kapcsolatok</p>	<p>fogalmi térkép</p> <p>adatgyűjtés,</p> <p>kutatás,</p> <p>alkotás</p>	<p>Fogalomháló készítése: ökológia, ökoszisztéma</p> <p>Ökológiai kislexikon készítése: (interneten) gyűjtött képek, ábrák, animációk kiegészítő felhasználásával a következő fogalmakról: adaptáció, akkomodáció, adaptív konvergencia, tolerancia, fenotípus, fenotípusos plaszticitás, ökotípus, klín, adaptív stratégia</p> <p>Gyűjtemények készítése: termésgyűjtemény a termékek terjesztési módja alapján; fotótár készítése Raunkier-féle növényi életformákról a 8. ábra felhasználásával; fotótár készítése a szakirodalomban szereplő interspecifikus kapcsolatokról</p> <p>Oktatóposztterek készítése: a tölgyfa életciklusának bemutatása; alkalmazkodási formák bemutatása; az interspecifikus kapcsolatok bemutatása</p> <p>Terepgyakorlat: Kijelölt erdei mintaterület élővilágának meghatározása, az élőlények közötti kapcsolatok feltárása</p>

1.3.2. Erdőgazdálkodás (2 óra)

Probléma- és célmeghatározás:

- Hiányos és sok esetben téves ismeretek az erdőgazdálkodásról.
- A média, természetvédők által közvetített téves információk hatására az erdészek munkáját rosszul/negatívan ítélik meg.

A probléma megoldását segítő tartalmak	Módszerek	Tevékenységek/feladatok
<p>Solymos Rezső: Erdő és ember: általános erdőgazdasági ismeretek</p> <p>Nemzeti Erdőstratégia: a hazai erdőgazdálkodás megismerése</p> <p>A regionális erdőgazdálkodás jellemzői</p> <p>Kulcsszavak: erdő, erdőtörvény, erdőgazdálkodás, erdősültség, erdőfelújítás, erdőnevelés, véghasználat, az erdő hármas funkciója</p>	<p>beszélgetés,</p> <p>vita</p> <p>dráma/szituációs játékok</p> <p>interjú</p> <p>alkotás</p>	<p>Beszélgetés, vita: Az erdő hármas funkciója, prioritások meghatározása; Gyűjtsék össze az erdei kikapcsolódás és a természetvédelmi szempontok érvényesítése miatt kialakuló konfliktusokat, vitassák meg a lehetséges megoldásokat!; Hogyan lehetne népszerűsíteni az erdőben történő, rekreációt?</p> <p>Dráma/szituációs játékok: Játsszák el az erdő hármas funkciójának érvényesülése egy elképzelt település erdejében!</p> <p>Interjú: Készítsen interjút: erdőmérnökkel, erdészszel, erdészeti igazgatóval – határozzák meg az interjú lehetséges témáit! Írjon cikket erdőgazdálkodás a gyakorlatban címmel.</p> <p>Alkotás: Készítsen oktatóposztterek készítése: hazánk erdészeti tájai; erdészeti munkálatok; hazánk erdősültsége, az erdő hármas funkciója; az erdő és az ember; a fa teljesítményeinek (O₂ termelés, CO₂ elvonás, párologtatás stb.) bemutatása</p> <p>Alkotás: Készítsen kiadványt: információs anyag a fahasználat népszerűsítéséről, leporelló jellegű, kétoldalas A/4-es méretű.</p>

1.3.3. Tanösvények (2 óra)

Probléma- és célmeghatározás:

- Alacsony a természetben kirándulók száma – az érdeklődést, az ismeretek növelheti a tanösvények létesítése.

A probléma megoldását segítő tartalmak	Módszerek	Tevékenységek/feladatok
Tanösvények létesítésének szabályai, a túravezetés módszerei A Magyalos tanösvényen a tantúrázás eszköztára Kulcsszavak: tanösvény, tematikus és természetismereti tanösvény, tájékoztatótábla, természeti és kultúrtörténeti értékek, tantúra, természetismereti játék, természetélmény	tervezés alkotások (térképkészítés, gyűjtemény készítése) tantúra megfigyelés gyűjtés vizsgálat játék	Tematikus tanösvény terv készítése: választható téma alapján egy tematikus tansövény tervének elkészítése: gyógynövény tanösvény, madárvédelmi tanösv., erdőgazdálkodás tanösv., tájvédelmi tanösv. Gyűjtemény készítése: tantúrára alkalmazható természetismereti játékokról; terepi vizsgálatokról, a természetben történő tanulást segítő eszközökről – a gyűjtemény képekkel, ábrákkal kiegészített Terepgyakorlat: tantúra a Magyalos tanösvényen

Az erdőpedagógia program néhány év alatt nemzetközileg elismert lett, nemzetközi és hazai továbbképzéseket tartottunk. Az Erdőpedagógia több nemzetközi projektekben jelent meg, melyek közül a hazai rendezésűekben magam is részt vehettem, több esetben gyakorlati bemutatót vezettem.

2005-ben tíz évvel az Erdőpedagógia koncepció kidolgozása után a Kitaibel Pál Környezettudományi Doktori Iskolában elindult a **Környezetpedagógia Doktori Program**, amelynek vezetője dr. habil Kováts-Németh Mária lett.

Sopronban 2006-ban került megrendezésre az első **Európai Erdőpedagógia Konferencia**, amelynek célja egy európai erdőpedagógia hálózat létrehozása volt. Ezen a konferencián vett részt prof. dr. Robert Vogl, aki miután megismerte dr. habil Kováts-Németh Mária erdőpedagógia koncepcióját, kezdeményezte az együttműködést a két intézmény között.

Ennek az együttműködésnek az eredményeként 2012-ben volt lehetőségem tapasztalatokat szerezni a németországi erdőpedagógia megvalósításáról a bajor erdőpedagógia központjában, a **Freisingben található Weihenstephan-Triesdorfi Főiskola Erdő és Erdőgazdasági Karán**. A tanulmányút egy öthetes oktatói mobilitási program keretében valósult meg.

Összességében a NYME megvalósított Erdőpedagógia projekt feltételezi a közoktatással való szoros együttműködést. A projekt választható tárgyként bekerült az Apáczai Karon a

tanítóképzésbe, az Erdőmérnöki Karon pedig posztgraduális képzésben mérnökök és pedagógusok képezhetik tovább magukat.

2. Erdőpedagógia képzés a freisingi Weihenstephni Főiskolán

Németországban a Bajor tartomány kiemelkedő szerepet tölt be az erdőpedagógia megvalósításában mind a közoktatás, mind a felsőoktatás területén. Ráadásul a két oktatási szint nem elkülönülten, hanem egymással szoros együttműködésben, egymást segítve, fejlesztve valósítja meg a „erdőpedagógiát” a mindennapokban.

A közoktatásban az általános iskola/Grundschule harmadik osztálya különösen hangsúlyos az erdőpedagógiai szempontjából. A **bajor tanterv** ezen az évfolyamon *írja elő az erdő témakör oktatását* a Heimat- und Sachunterricht (HSU - környezetismeret) tantárgy keretében. A tanterv a következő altémák oktatását várja el: *az erdő élővilága, az erdő fontossága, az erdő funkciói (védelem, gazdaság, közjó); a helyi körülményeknek megfelelő témafókusz: oxigéntermelés, talajvédelem, fatermelés, szemetelés veszélye; erdész/vadász.* Továbbá a *tantervben előírják a az együttműködést olyan iskolán kívüli partnerrel, mint például az erdészeti hivatal (Forstamt),* aminek a munkatársaival a diákok vegyenek részt növényültetési vagy állatvédelmi akciókban.⁸ Ez a tantervi tartalom is kiváló példát mutat arra, hogy a természet, az erdő fontosságának megértése már kisiskolás korban elkezdődik.

Példás továbbá az is, hogy az erdészeti hatóságok/erdészetek és az iskolák együttműködésre való törekvése nem tekinthető csupán helyi, egyedi esetnek, hanem minisztériumi szintű szándékként jelenik meg a tantervben.

Bajorországban az **erdőmérnökök képzése** főiskolai szinten (bachelor) zajlik. A kötelező tantárgyak mellett a hallgatók a képzésük során kötelezően választandó tárgyakat is teljesítenek. A képzési kínálatban szereplő 45 darab tantárgyból kell abszolválniuk minimum ötöt. Ezen tantárgyak között található az **Erdőpedagógia** is, amelyet három egymásra épülő tárgy alkot: *Erdőpedagógia szeminárium, Erdőpedagógia haladóknak, valamint az Erdőpedagógia és jog.*

Az első két tárgy sikeres teljesítése esetén a hallgatók erdőpedagógussá válnak, amelyről hivatalos tanúsítványt kapnak az intézménytől. Ebből kifolyólag az erdőmérnökök felkészítése a konkrét erdőpedagógiai foglalkozásokra az első két félév alatt történik, ekkor sajátítják el azokat a pedagógiai, módszertani alapokat, amelyek nélkülözhetetlenek az élményközpontú, feladatorientált erdei programok megvalósításához.

Az öthetes ott tartózkodásom alatt az első két tantárgy gyakorlati megvalósításába volt módom bekapcsolódnival, a továbbiakban röviden szeretném bemutatni az így szerzett tapasztalataimat.

2.1. Erdőpedagógia szeminárium

Az elsőként felvehető „**Erdőpedagógia szeminárium**” hetente kétórás foglalkozások formájában valósul meg alapozó képzésként. A kurzus – tematikában is megfogalmazott - kiemelt céljai, hogy a hallgatók képesek legyenek az *erdő- és környezetpedagógia* kiemelt

működési területeinek értékelésére, a környezeti nevelés elméletének és gyakorlatának összekapcsolására; a csoportmunkában rejlő lehetőségek kihasználására, valamint egyéni tapasztalatok továbbadására. E célok elérése az alábbi témakörök érintésével történik a félév során:⁹

- az erdőpedagógia kialakulása, környezeti nevelésben betöltött szerepe,
- foglalkozások az erdőpedagógia területén
- az erdőpedagógia lehetséges célcsoportjainak jellemző pszichológiai és pedagógiai sajátosságai,
- erdei vezetések a különböző célcsoportoknak,
- tárlatvezetés az erdőmérnöki kar állattani gyűjteményében
- erdei tanösvények, erdei óvodák,
- erdő a rádióban,
- élménypedagógia.

A kurzus az oktatók (2 fő) interaktív előadásaiból és a hallgatók gyakorlati tevékenységéből áll. A félév során a hallgatók csoportmunkában (4-5 fő) egy-egy komplex gyakorlati feladatot oldanak meg. Az előre meghatározott témákból *választhatnak* egyet, melyet *meghatározott határidőre a heti oktatáson túl fennmaradó időben oldanak meg*, majd a szeminárium keretében *a társaikat bevonva mutatnak be*. A bemutatást pedig ön-, társak, majd az oktatók általi értékelés zárja. A választható témák például: egy erdei séta vezetése a társaknak, tárlatvezetés az állattani gyűjteményben, kiállítás készítése fenntarthatóság témában.

A félévi osztályzatot az elméleti ismeretekből írt zárt helyi dolgozat és a csoportos munkára kapott értékelés kombinációja adja.

A hallgatók ebben a félévben tulajdonképpen azokat a feladatokat oldják meg kortársaikkal, amelyeket majd általános iskolás diákokkal kell végezniük a későbbiekben. *A cél az, hogy naiv vagy laikus pedagógusként elsődleges tapasztalatokat szerezzenek az erdei tanulókkal kapcsolatban.* A naiv/laikus pedagógus kifejezés alatt azt értem, hogy ezek a hallgatók eddigi iskolai tanulmányaik alapján már rendelkeznek elképzeléssel, előzetes ismeretekkel arról, hogyan kellene oktatni, azonban ez a tudás még inkább csak privát elméletként létezik a fejükben. *Az oktatói értékelés mutat igazán rá arra, hogy a napjaink pedagógiai szempontjainak mennyire felel meg az ő elképzelésük, és milyen irányba kellene változnia a gondolkodásuknak.*

2.2. Erdőpedagógia haladóknak

Az első féléves tanulmányokra épülő „**Erdőpedagógia haladóknak**” című tantárgy legfőbb *célja az, hogy a hallgatókat felkészítse a szakszerű erdei vezetésekre, konkrét erdőpedagógia feladatok megvalósításra.* Azaz képesek legyenek tervezni, megvalósítani és értékelni különféle erdei vezetést megvalósító programajánlatokat, kiválóan tudjanak

motiválni, ismerjék a különböző módszertani lehetőségeket, ezeket tudják alkalmazni. Végző cél pedig az erdőpedagógusi tanúsítvány megszerzése.¹⁰

Ennek érdekében **az előadások keretében a hallgatók megismerkednek az erdei iskolák különböző típusaival, szükséges felszereltségével, a tanulás alapvető pedagógia és pszichológiai vonatkozásaival, az erdei vezetések felépítésének módszertanával** (figyelemfelkeltéstől az értékelésig), a foglalkozásokon felhasználható eszközkészlettel, a jó és a rossz időben megvalósítható programokkal, valamint az erdei vezetések baleseteinek megelőzésével és az elsősegéllyel.

Ezzel párhuzamosan **a szemináriumokon** a hallgatók az erdei vezetés egyes szakaszaihoz kapcsolható konkrét erdei játékokat és feladatokat próbálnak ki közösen. Például, hideg időben milyen egyszerű játékokkal tudják felmelegíteni a gyerekeket, hogyan értethetők meg a természeti törvényszerűségek játékos feladatokkal vagy milyen egyszerű terepi vizsgálatokat tudnak a gyerekek aktív részvételével megvalósítani. **A kulcsszó a gyakorlatorientáltság és az azonnali felhasználhatóság volt.**

A képzés során végig érezhető volt, hogy az oktatók nem pedagógusokat akartak képezni a leendő erdőmérnökökből, „csak” arra törekedtek, hogy biztos tanuláselméleti alapokkal lássák el a hallgatókat, akik így kellő magabiztossággal vághattak bele az erdőpedagógia feladatok megvalósításába. Továbbá segédeszközként megkapták az egyetem erdőpedagógiát oktató munkatársai által összeállított kapcsos könyvet, amely felöleli valamennyi fontosabb erdőpedagógiai témakör oktatását. Minden egyes fejezet tartalmazza az adott témakörhöz kapcsolódó rövid elméleti háttérrel, majd a témakör oktatásához használható játékok és feladatok részletes leírását.

A hallgatók elméleti tudását a második félévben is **zárt helyi dolgozat** segítségével mérik, a szeminárium teljesítése azonban sokkal nagyobb kihívást jelentő feladat megoldását várja el a tanúsítvány megszerzéséhez a hallgatóktól. A félév végén **gyakorlati vizsgaként** gyerekcsoportoknak kell erdei vezetést tartaniuk, amely lényegében **egy oktatási projektnek** tekinthető. **A terepi vizsgák** hagyományosan **több héten át tartanak**, minden kedden és csütörtökön délelőtt nyolc órától délig a karhoz közeli erdőben. Egy-egy négy fős csoportnak az előírásoknak megfelelően másfélórás időkeret áll rendelkezésére az erdei vezetés megvalósítására. A programra a környékbeli iskolák harmadik osztályos diákjai jönnek (a hallgatók korábban nem találkoztak ezekkel a gyerekekkel), akikkel így valósítják meg a tantervben előírt erdei programot.

Miért tekinthető projektnek a hallgatók feladata? A hallgatók a központi témán (Erdő) kívül mindent maguk határoznak meg: mi legyen az altémájuk (pl. erdő állatai vagy fái, esetleg az állatok felkészülése a télre) milyen probléma/tudáshiány köré építik fel a vezetést, milyen célokat kívánnak elérni, ehhez milyen feladatokkal szeretnének eljutni. Össze kell gyűjteniük, sok esetben el kell készíteniük a szükséges eszközöket (pl. névkártyák, feladatlapok), fel kell osztani a feladatokat, felelőségeket egymás között. *Több tervet kell készíteniük:* jó és rossz időhöz kapcsolódó programtervet, útvonaltervet, időtervet. Végül a tervet meg kell valósítaniuk, majd oktatóikkal közösen értékelniük.

2.3. Gyakorlati vizsga: terepi vezetés

A **terepi vezetés**, a konkrét terv megvalósítása az alábbi forgatókönyv szerint valósul meg. Mindig 8 és 10 órakor indul el két-két erdei vezetés. A hallgatóknak előtte elő kell készíteniük a terepet, majd az értékelést végző oktatóknak leadniuk a programtervét, illetve az alternatív rossz idős programtervet is. Ezután köszöntik a csoportot, elkísérik a kiindulási pontra és szigorúan másfél óra alatt megpróbálják megvalósítani a tervüket. A végén elköszönnek a csoporttól, majd a kísérő oktatók röviden értékelik a látottakat.

A **terepi vizsga** megfigyelői és értékelői az előadásokat, szemináriumokat vezető oktatók, valamint erdőpedagógiában már évek óta jártas erdészek közül kerülnek ki, akik egy részletes lista alapján végzik az értékelést. Az értékelés főbb szempontjai: a hallgatók kommunikációja, az erdészeti és a pedagógiai szakszerűség, a vezetés felépítésének tudatossága, logikája („vörös fonál”), az élményszerűség. De szerepel a balesetek megelőzésére való törekvés is. A terepi értékelést az adott nap délutánján egy félórás közös megbeszélés és értékelés (ön- és oktatói értékelés) zárja.

*Rendkívül nagy élmény volt számomra látni, hogy a hallgatók többsége milyen jól alkalmazta a tanultakat a programok során, és milyen lelkesek voltak, ami nagyon jól átragadt a gyerekekre is. Továbbá azt éreztem, hogy megértették a gyerekekkel való foglalkozás nehézségét is. **Talán ez is hozzájárul egymás munkájának megbecsüléséhez.***

2.4. Erdőpedagógus képzés a közoktatási intézményekkel együttműködve

A **freisingi erdőpedagógia képzés másik különlegessége**, hogy a második féléves tantárgy esetében a terepi vezetést megelőzően a hallgatóknak lehetőségük van (nem kötelező) iskolai hospitálásra, valamint „mikrotanításra” egy helyi általános iskola harmadik osztályában. Az egyetem, illetve Vogl professzor évek óta együttműködik az iskolával és két jól képzett pedagógussal, akik fogadni tudják a hallgatókat, és vezetik az iskolai gyakorlatukat.

Ez nem kötelező gyakorlat, csak aki szeretné kipróbálni magát, azok jelentkezhetnek előzetesen. Általában az adott évfolyam harmada él a lehetőséggel. A gyakorlat egy tanórai hospitálással indul, amit egy rövid konzultáció követ, hogy a hallgatók megértsék, mi miért történt az adott órán. Ezt követően megbeszélik, milyen altémákban tarthatnak mikrotanítást. A 90 perces órák 4-5 hallgató „mikrotanításából” álltak, de a tanítást megelőző napon még volt egy konzultáció, amikor a pedagógussal közösen részletesen végigvették az óra menetét. A tanítás itt is értékeléssel zárult. A pedagógus az értékelésen túl tanácsokkal látta el őket a későbbi terepi vezetést illetően.

Azokon az órákon, amelyeken hospitálhattam, jól érződött a hallgatókon a tantermi gyakorlat hiánya. Szemben a pedagógusjelöltekkel ők nem mozogtak otthonosan a tanteremben, és hiába hoztak magukkal nagyon sok érdekes szemléltető anyagot (trófeák, preparátumok, növényi hajtások, termések), amiről ráadásul sok érdekességet is tudtak, nem voltak képesek tartósan lekötni a gyerekek figyelmét. Itt látszott igazán, hogy az oktatásuk során a terepi vezetésre történő felkészítés volt a középpontban. Az erdei vezetések megvalósításához ugyan nagyon jó gyakorlati felkészítést kaptak (cselekvési sémákat), a

tanórai foglalkozáshoz már nem rendelkeztek ilyennel, és **a terepi vezetés kapcsán tanultakat sem tudták átemelni a mikrotanításba.** Ezt nem tartom hibának, de jó példa arra, hogy a tárgyi tudás önmagában nem elegendő, ha nincs meg a megfelelő módszertani kultúra az átadásukhoz. Ez is egy újabb bizonyítéka annak, hogy a hatékony fenntarthatóságra neveléshez nélkülözhetetlen a természet- és a neveléstudomány összekapcsolása, az egymástól tanulás.¹¹

2.5. „Erdész-pedagógus tandem”

A fent megfogalmazott probléma felismerése vezetett **az erdőpedagógia képzés legújabb helyi kezdeményezéséhez,** amelyet az Erdészeti és Erdőgazdasági Kar a müncheni Ludwig Pedagógiai Főiskolával indított el, ezek az úgynevezett „erdész-pedagógus tandemek”.¹² Ez olyan közös erdőpedagógiai képzést jelent, ahol a képzésen résztvevő erdőmérnök és tanító/tanár szakos hallgatók a fenntarthatóságra nevelés (BNE) témakörében vegyes csoportokban oldanak meg feladatokat, és a különböző feladatokon keresztül adják át egymásnak saját szakmai ismereteiket.

A képzés mindkét intézményben a **Fenntartható fejlődés tantárgy** keretében valósul meg. A tantárgy modulokból áll, és mindkét intézményben egy *nyolcórás előkészítő modullal* indul, ami az erdőmérnökök esetében a fenntartható fejlődés és erdőgazdálkodás témakörét érinti. Az előkészítő modul után pedig egy *háromnapos erdei iskola program* keretében következik az „erdész-pedagógus tandem”-ben való tevékenykedtetés. Vogl professzor elmondása alapján nagy sikerrel fut ez a képzési forma. A képzésnek a közös tanuláson túli előnye, hogy az itt szerzett szakmai (baráti) kapcsolatokat a hallgatók később a munkába állásuk után tovább tudják fejleszteni, és a pedagógus az osztályát, ha lehetősége van, kimondottan az adott erdőmérnökhöz viszi erdei vezetésre.

2.6. Posztgraduális képzés

A graduális képzés mellett *posztgraduális* erdőpedagógia képzésre is van lehetőség, amelynek keretében hivatalos erdőpedagógusi tanúsítvány szerezhető. Ezt a képzést a Bajor Állami Erdészeti szervezi, és a költsége közel 1200 Euro/fő. Ilyen képzésbe nem volt lehetőségem bekapcsolódni, így nem tudok személyes tapasztalatokat megosztani, de a személyes beszélgetések alapján az derült ki, hogy erre a képzésre pedagógusok is jelentkeznek. Kiemelték azt is, hogy Bajorországban az erdőpedagógusként zömmel erdészek/erdőmérnökök tevékenykednek, pedagógus végzettségűek száma alig haladja meg a 10%-ot.

Összességében elmondható, hogy a bajor erdőpedagógus képzés egy rendkívül tudatosan felépített, gyakorlatorientált és a legnélkülözhetlenebb ismeretekre koncentráló képzés a főiskolán, amely figyelembe veszi azt, hogy nem pedagógusokat szeretnének képezni, mégis szem előtt tartja, hogy gyerekekkel bánni tudó, nekik élményekben gazdag programokat szervezni képes erdőmérnökökre van szükség a közjóléti feladatok hatékony megvalósítása során.

-
- ¹ Kováts-Németh Mária: Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig. Comenius, Pécs, 2010, 57-88. o.
- ² <http://www.oeo.hu/erdeszeti-erdei-iskolak> letöltés: 2016. szeptember 10.
- ³ Prof. Robert Vogllal készített interjú alapján
- ⁴ Kováts-Németh Mária: Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig. Comenius, Pécs, 2010, 149-150. o.
- ⁵ Kováts-Németh Mária: Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig. Comenius, Pécs, 2010, 149-150. o.
- ⁶ Kováts-Németh Mária: Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig. Comenius, Pécs, 2010, 151. o.
- ⁷ Kováts-Németh Mária: Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig. Comenius, Pécs, 2010, 151. o.
- ⁸ http://www.isb.bayern.de/download/8826/gs-lp2000_jgst3.pdf letöltés: 2013. február 12.
- ⁹ http://www.hswt.de/fileadmin/Dateien/Hochschule/Fakultaeten/WF/Dokumente/Heckner/Dokumente/Studienplan/Studienplan_Bachelor_Fi_15-16.pdf letöltés: 2016. augusztus 31.
- ¹⁰ http://www.hswt.de/fileadmin/Dateien/Hochschule/Fakultaeten/WF/Dokumente/Heckner/Dokumente/Studienplan/Studienplan_Bachelor_Fi_15-16.pdf letöltés: 2016. augusztus 31.
- ¹¹ Kováts-Németh Mária: Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig. Comenius, Pécs, 2010, 22., 190. o.
- ¹² <http://www.hswt.de/person/robert-vogl/waldpaedagogik-praxis-plv-in-kooperation-mit-der-ph-ludwigsburg.html> letöltés: 2013. augusztus 7.